

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Dany Kratochvílové na téma

Španělská modalita z pohledu vztahů mezi modálními významy

(vedoucí práce doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.)

Ústav románských studií, FF UK v Praze, 2014

vypracovala Mgr. Miroslava Aurová, PhD.

Předkládaná disertační práce se zabývá vztahy, tj. přechodovými oblastmi na pomezí různých typů modalit, různých modálních významů. Autorčiným cílem je "*dokázat, že propojování a vzájemná kooperace různých modálních významů není v žádném případě jevem marginálním, plynulé přechody mezi typy modalit jsou naopak zcela přirozené*" (str. 12). Tohoto úkolu se autorka zhošťuje poctivou prací a detailní analýzou korpusových dat. Při pozorování morfosyntaktických realizací autorka využívá interpretace pomocí sémantických jednotek (sémů) a pokouší se nastínit systémové vztahy mezi pozorovanými jevy, což dle mého názoru zařazuje předkládanou práci mezi úspěšné počiny na poli české romanistiky; autorka nezapře školu lingvisticko-interpretacího přístupu svých vzorů: Petra Čemáka, vedoucímu disertační práce, a Bohumila Zavadila, z jehož koncepce modalit vychází.

Svůj posudek práce Dany Kratochvílové, kterou považuji za velice zdařilou, dělím do dvou částí. Nejprve se vyjádřím jak obecně, tak konkrétně k těm aspektům, které považuji za zajímavé, přínosné a obecně takové, o kterých se domnívám, že je třeba zdůraznit, poté přistoupím k detailnějším komentářům a konkrétnějším bodům, které mě podnítily k hlubšímu zamyšlení.

I. **Struktura práce** odpovídá běžnému úzu kvalifikačních prací, tj. postupuje od teoretického ukotvení přes návržení řešení a analýzu jazykových dat po formulaci závěrů. Autorka tedy nejprve představuje obecné aspekty modalit a s potěšením mohu konstatovat, že ze způsobu vedení textu je patrná její důkladná teoretická příprava a pečlivé prostudování relevantní literatury – viz velice rozsáhlé bibliografické reference. Postupuje logicky od pojetí modalit jakožto kategorie logické (kapitola *Modalita: od logiky k jazyku*), činí zevrubnou bibliografickou sondu, zmiňuje celou řadu autorů a dle mého názoru zcela výstižným způsobem hodnotí jejich koncepce, zejména ve vztahu k potřebám vyplývajícím z autorčina cíle (např. přiznává, že pro ní není relevantní pojetí pracující s podmínkami pravdivosti, což sledávám vzhledem k cílům práce zcela logické). Pozastavuje se u autorů, kteří jsou zásadní jak pro oblast modalit obecně, tak z hlediska španělštiny: Lyons (škoda, že u tohoto autora se více nepozastavuje), González Vázquez (2002; u níž vytyká, zcela příhodně, přílišné mechanistické aplikování anglosaského systému analýzy modalit), Declerck (2011), atp. Podrobněji komentuje **koncepci Palmerovu**, které věnuje samostatnou kapitolu, a pojetí Joan Bybee, kterou hodnotí dle mého názoru opět výstižně uvádějí, že "*toto pojetí poněkud nešťastně kombinuje kritéria sémantická se syntaktickými [...] což se při*

zkoumání modalit románských jazyků [...] nejen jako vhodné" (str. 18/19). Palmerovu koncepci modalit pak autorka aplikuje na románské jazyky (viz kapitolu 1.4.1. *Univerzální koncepce modalit a její aplikace napříč jazyky*, str. 21-37) za tím účelem, aby poukázala na nebezpečí značného zjednodušení problematiky a z ní vyplývající nevhodnost aplikace tohoto systému na španělský systém. Autorka na jednu stranu vidí pozitivum Palmerovy koncepce v tom, že je univerzalistická, tj. aspiruje na univerzální aplikaci, na druhou stranu tato univerzálnost podle ní způsobuje "zjednodušování dané problematiky" (str. 20), přičemž aplikace Palmerových typů modalit na španělský systém pak přináší neuspořádané výsledky ("jednotlivé typy modalit jsou v různých jazycích vyjadřovány odlišnými způsoby, které spolu nejsou vždy srovnatelné, a ostatně ani místo, které jednotlivé typy modalit zaujímají uvnitř modálního systému, není vždy rovinné"; str. 36). Tímto si autorka připravuje půdu pro hledání a představení takové koncepce modalit, která by uspokojivě objasnila systémovost modalit v současné španělštině; pro svůj cíl hledá inspiraci v pojetí Zavadilové.

Zavadilovu koncepci modalit, představenou a zhodnocenou v kapitole 1.5, přejímá autorka v podstatě bez výhrad. Tato detailně propracovaná, teoreticky pevně zakotvená a španělštině na míru šitá koncepce dovoluje autorce dospět k podloženým a přesvědčivým závěrům. Je dobré, že autorka nezužuje chápání modalit pouze na slovesný modus a že v souladu se Zavadilem uvažuje i o jiných jazykových prostředcích vyjádření modalit (např. suprasegmentální prostředky), nicméně ve své analýze se potom zaměřuje právě na volbu modu a ostatní systémové prostředky nechává stranou zájmu, což je vzhledem k možnostem této práce pochopitelné. Zároveň autorka přebírá Zavadilovy typy modálních významů. Snad je jen trochu škoda, že se autorka nepouští do hlubšího zhodnocení Zavadilovy koncepce, které by nezůstalo jen v rovině deskripce; snad proto v kapitole 1.7 (*Chápání modalit v této práci*) bych očekávala více úvah o statusu modalit, potovávání či polemiku s různými koncepcemi, případně jejich zařazení do teoretických paradigmat. Očekávala bych to jako stěžejní teoretický podklad a východisko pro následnou analýzu. Autorka však na tomto místě pouze vymezuje konkrétní dílčí aspekt problematiky, na kterou se zaměří – totiž na slovesný modus ve vztahu k modalizátorům v **přechodových oblastech mezi modálními významy**. Tyto jsou analyzovány v kapitolách 2 až 7, tedy každá kapitola zpracovává jeden vztah. Autorka vidí tyto vztahy (= přechodové oblasti mezi modálními významy) jako šedé zóny, nicméně nejsem si jistá, zda z textu jasně vyplývá proč používá tohoto (pro mě konnotačně zatíženého) termínu a proč je právě tento aspekt důležitý a hodný bližšího prozkoumání. Více informací se nabízí až v samotném závěru, uvítala bych přesnější vymezení/zdůvodnění zkoumaného jevu ještě před vlastní analýzou. Také by bylo zajímavé vidět celou možnou škálu vztahů: mezi šesti základními MV může na základě kombinatoriky vzniknout 10 různých vztahů, autorka se zabývá pouze šesti z nich, vztahy mezi R-H, R-V, R-T a H-T jsou ponechány stranou.

Zkoumání jednotlivých vztahů mezi modálními významy je z důvodu analýzy vždy zúženo na reprezentativní typy. Nejprve je pozornost věnována vztahu mezi **modálním významem reálným** a **modálním významem potenciálním** (kap. 2, str. 43-105), a to v takových konstrukcích, "v nichž nevstupují do hry další modální významy", tedy v konstrukcích s MVR a MVP-potenciálním vlastním, čímž se ponechávají stranou dílčí významy potenciální, tedy kondicionální a probabilitiv. Vztahem rozumí autorka interference mezi významy a jejich součinnost ovlivňující preference v používání slovesného modu. K zachycení těchto vztahů autorka používá formálního zachycení v podobě osy, na níž pomocí číselných hodnot rozvrstvuje jednotlivé konstrukce podle míry potenciality a jí podmíněné volby modu. Volba tohoto schématu a celá řada hypotéz, ze kterých autorka vychází, svědčí o její schopnosti

abstrakce a formalizaci myšlenek. Potenciálnost vidí jako vztah p a m ($P=p+m$), přičemž p a m nejsou ve vztahu nutně implikačním; reálnost je negací potenciálnosti, tedy $P=-R$ a zároveň $R=-P$. Zcela logicky usuzuje, že potenciálnost je vždy příznaková a potřebuje tudíž nějaký marker, naopak reálnost musí být explicitně vyjádřena pouze tehdy, je-li potřeba ji zdůraznit (str. 47). Uvědomuje si, že neplatí automatická shoda mezi subjuntivem a příznakovostí, naopak předpokládá, že určitá místa na škále vytváří nepříznakové pozice pro užití toho kterého modu. Celou tuto argumentaci považují za výbornou, prozrazuje – dle mého názoru – promyšlenost a propracovanost koncepce práce. Také komentáře výsledků prozrazují detailní zpracování a schopnost autorky vidět širší souvislosti: všímá si například idiolektu autorů, na kterém závisí preference používání modalizátorů či volba modu. U konstrukcí se slovesy si všímá, že volby modu závisí na mluvnické osobě, a pozoruje přímý vztah mezi MVR a MVP jen pro 1. osobu, neboť u jiných "ustupují do vztahu mezi reálností a potenciálností externí faktory, které mají vliv na volbu diktačního modu".

Pro vztah **modálního významu potenciálního a modálního významu hodnotícího** (kapitola 3, str. 106-123) konstatuje druhý ze tří typů – souběh MV, kdy dochází ke koexistenci sémů "osobního hodnocení" a "nejistoty" ("*sémy vlastní každému za daných MV se ve výpovědi objevují současně*", str. 178). Tento předpoklad dovoluje autorce originálním způsobem objasnit chování sloves *esperar* a *temer*, totiž jejich výraznou preferenci pro subjuntiv. Případy s výskytem indikativu se shodují s obecně zmiňovanými pravidly, že konkurenční indikativ nelze použít jinak než v budoucím čase. Toliko doplňují, že se nejedná pouze o budoucí čas, nýbrž o všechny morfologické tvary, které mohou vstupovat do funkce obecně označované jako *conjetura*: nebylo by tedy možné hovořit v této souvislosti o *probabilitiv*? Ostatně korpusová data CREA ukazují, že ve větách, které směřují do minulosti, se výlučně používá subjuntiv, případně probabilitiv, nikoliv však indikativ (*espero que ya lo hayan/ habrán/ *han terminado*).

Zajímavý pohled na problematiku přináší autorka tím, že spojuje **modální význam hodnotící a modální význam volní** (kap. 4, str. 124-134), přičemž ve výrazech vůle vidí tři typy sémů *b*: *mluvě může eventuálně realizace diktačního děje hodnotit pozitivně (tj. přát si ji, vyžadovat ji), stavět se k ní neutrálně (tj. nebránit jí, ale ani ji nevyžadovat), případně negativně (tj. zakazovat ji, protestovat proti ní)*, str. 130. Na tomto základě rozřazuje lexikální výrazy (jedná se o predikáty) podle stupně sémů *b* a *v* – viz tabulka 33 na str. 129. Dochází k dílčím závěrům, že vedle těchto sémů se vždy objevuje i sém potenciálnosti, byť v různé míře.

Analýzu vztahu mezi **modálním významem volním a modálním významem tázacím** (kap. č. 5, str. 135 - zužuje autorka na otázky urozené slovesem *poder*. Vztah mezi oběma MV spatřuje autorka jako automatický, neboť "*každá otázka, na niž mluvčí očekává odpověď, musí mít i sém vůle*" (str. 135). Z hlediska sémů "vůle" pak autorka rozlišuje otázky s absencí/přítomností adresáta vůle, hovoří tedy o (ne)apelově pojaté vůli. V analýze otázek konstruovaných se slovesem *poder* se autorka zaměřuje na čtyři možné interpretace: zdvořilou žádost, dotaz na schopnost, dotaz na svolení a dvojí interpretace. Předpokládala bych, že tato část bude asi nejproblematičtější z hlediska interpretace kontextů, nicméně mohu konstatovat, že autorka mě svými závěry přesvědčuje o opodstatněnosti analýzy i jejích kritérií – viz závěry z analýzy č. 1 a 2.

U analýzy vztahu mezi **modálním významem tázacím a modálním významem potenciálním** (kap. 5, str. 149-166) přichází autorka s vlastní interpretací preferencí v používání subjuntivu u konstrukcí typu *¿Crees que está/ está cansado?*: podle ní v těchto výpovědích "*zvýšená nejistota mluvčího posiluje potenciálnost propozice vedlejší věty, která pak přirozeně přijímá subjuntiv*" (str. 150). Nicméně blíže tento typ konstrukcí analyzován není a autorka se soustředí na konstrukce s

probabilitivem, přičemž důraz byl kladen na zjištění vlivu, který může mít faktor (ne)existence adresáta. Zde dochází autorka k zajímavým výsledkům: ukazuje se, že zkoumané otázky "se realizují především jako neapelové otázky" (str. 157), z čehož následuje logická úvaha, že "probabilitiv plní v tážacích konstrukcích jinou roli než ve větách oznamovacích" (str. 165); zajímavé také je, jak se tento stav španělštiny odráží v překladových textech – oceňují proto, že autorka toto v korpusu ověřila (české protějšky na st. 159-161, a katalánské protějšky na str. 161-164).

Pro zkoumání vztahu mezi **modálním významem potenciálním a modálním významem volním** volí autorka vzorek sloves, které "za žádných okolností neumožňují doplnění vedlejší větou se slovesem v subjuntivu" a zaměřuje se pouze na slovesa *tener que, deber a poder*, u nichž jsou popsány vztahy dílčích sémů. Za zásadní věc považují autorčiny úvahy o postavení těchto modálních sloves – které jsou polyfunkční z hlediska modalit - v systému španělštiny: autorka si příhodně všímá, že "jejich důležitost je přímo úměrná tomu, nakolik verbální systém konkrétního jazyka úhne k analytičnosti. Není v žádném případě náhodné, že izolace angličtina disponuje relativně širokým spektrem modálních sloves, která jí umožňují další odstupňování různých postojů mluvčích" (str. 175), což se ve španělštině děje "lexikálně a za pomoci verbálních modů" (str. 174).

Dále bych se chtěla kladně vyjádřit k **práci s jazykovým vzorkem**; díky přesvědčivě voleným kritériím analýzy se korpus v rukou autorky stává cenným pomocníkem, zejména pro podložení úzu v případech neobligatorní volby modu. O schopnosti vidět širší souvislosti mě přesvědčují pečlivě volené dotazy: například odlišování osob (*espero que/espera que, temo que/teme que*; str. 109 a 118). Tam, kde výsledky jsou málo početné, vypomáhá si autorka jiným korpusem, nicméně na druhou stranu si nejsem jistá reprezentativností některých výsledků. Například u *seguramente* uvádí autorka, že korpus neposkytl žádný doklad výskytu subjuntivu; nedomnívám se však, že by to znamenalo, že výraz *seguramente* by patřil do intervalu výrazů pojících se pouze s indikativem, nýbrž pouze došlo k nulovému výskytu díky charakteru daného korpusu, neboť *seguramente* + subjuntiv je v kolokviální španělštině používaným jevem (viz např. mluvený korpus CREA).

Nepřehlédnutelnou charakteristikou předkládané práce je autorčina **schopnost polemiky a argumentace** a vyvozování patřičných **závěrů**. Například s pozoruhodnou argumentací přichází autorka v oddíle pojednávajícím o konstrukcích, které umožňují uplatnění subjuntivu v záporu. Ptá se po příčinách úzkého vztahu mezi negací a subjuntivem a pomáhá si analýzou vztahu mezi MVR a MVP. Příhodně vidí v potenciálnosti tři různé aspekty, z nichž jeden je pro její návrh vysvětlení zásadní, totiž "šíře možných realizací". Podle této logiky je "potenciálnost výpovědi tím vyšší, čím vyšší počet možných realizací či způsobů realizace nějaké události mluvčím jejím pronesením otevřít" (str. 93). Právě negace modalizátorů umožňuje podle autorky rozšířit pole možných realizací, což v důsledku zvýší potenciálnost výpovědi a posune tak konstrukci na ose směrem k subjuntivu. Podobně se autorka pozastavuje u častého použití subjuntivu po výrazu *no dudo (de) que* (str. 99-100) a odmítá Haverkatovo připodobnění výrazu *no dudo (de) que* k *estoy seguro*, argumentujíc, že synonymie obou výrazů by vedla i podobnému užití modů, což se však neděje. Připouští sice určitý vliv negace, ačkoliv "negace není sama o sobě modálním významem, je však periferním prostředkem modalit, jako taková má schopnost posilovat modální význam potenciální" (str. 99), nicméně – dodejme – také nepřichází s jednoznačným návrhem řešení. Autorka během své práce dochází k dílčím závěrům, které vyvozuje na základě analýzy jazykového materiálu. Některé závěry, např. že "existují modalizátory, které tento kongruenční subjuntiv vyžadují častěji než jiné" (str. 104) či že "subjuntiv často slouží jako indikátor propojení více MV" (str. 98) mohou sice na první pohled vypadat jako triviální, prediktabilní, nicméně za těmito tvrzeními stojí úctyhodná analýza jazykového vzorku.

II. V následujícím textu představuji některé své postřehy či připomínky; jejich zdánlivá četnost není známkou nedostatečnosti předkládané práce – a byla bych nerada, aby to tak bylo vnímáno. Naopak, práce je svou tematikou a obsahem zajímavá a nabízí různé podněty k zamýšlení, které zde překládám a předpokládám, že se stanou součástí diskuze pro účely obhajoby.

1. V části, kde je aplikována Palmerova koncepce na románské jazyky, si nejsem jistá, zda je důsledně oddělována modalita jako "konceptuální/logická" kategorie a modalita jako "jazyková" kategorie (tedy morfologicky odlišitelné tvary, příp. jako modus). Prvně se toto objevuje ve zhodnocení Palmera: "*španělské realizace Palmerových typů modality jsou již na první pohled značně nekoherentní*" (str. 20), čímž jsou myšleny, rozumím-li tomu správně, výrazové prostředky. Podobně na str. 23, kde autorka shrnuje tabulku srovnání jazyků, je uvedeno, že "*i při omezeném počtu příkladů je zřejmé, že mezi zkoumanými jazyky nedochází ke shodě [...].* Chápu-li to správně, má autorka na mysli pravděpodobně opět morfologickou modalitu, neboť ta "konceptuální" prostupuje napříč jazyky jakožto univerzální kategorie, tedy kategorie, u které je možné očekávat, že bude mluvčími uchopitelná. Samozřejmě naprosto odlišná věc je to, nakolik a zda vůbec jsou tyto konceptuální kategorie pravděpodobně vycházející z kognitivní báze zakódovány do gramatiky konkrétního jazyka. Podobně na str. 24 dole: "*modální slovesa sice nelze označit za prostředek vysloveně periferní, těžšíste modálního systému však leží jinde*" – ani zde se nemohu zbavit dojmu, že dochází ke směřování dvou hledisek: hovoříme o morfologickém modu a jeho funkcích, nebo o konceptuální/logické kategorii a možnostech jejího vyjádření? Narážím zde na základní směr lingvistické úvahy: jde o směr FORMA>FUNKCE, či o směr FUNKCE>FORMA? Z uvedených autorčiných tvrzení pro mě vyplývá, že má na mysli směr první, ovšem v takovém případě samozřejmě nemůžeme očekávat shody mezi jazyky a pokusy o aplikaci univerzálního pojetí, které z logiky věci vychází z FUNKCE, pravděpodobně selžou. Jde-li o směr druhý, nevidím – na rozdíl od autorky – překážky v aplikaci Palmerova pojetí na jakoukoliv skupinu jazyků.

2. Nejsem si jistá, zda jsem pochopila správně argumentaci na str. 25, vedenou proti Palmerovu chápání imperativů a deklarativů jako nepříznakových zástupců dvou hlavních typů modality (podobně se autorka vyjádřila v publikaci z 2013): "*je však problematické stavět vedle sebe imperativy a deklarativy jako nepříznakové zástupce dvou hlavních typů modality. Je-li deklarativ nepříznakový z toho důvodu, že nevyjadřuje nejistotu mluvčího, považujeme za nelogické spatřovat jeho protějšek v rámci deontické modality v imperativu, jehož primární (a dost možná jedinou) funkcí je právě vyjádření vůle. Jestliže například španělský imperativ ¡Trabaja! můžeme považovat za typický příklad deontické modality, deklarativ Juan trabaja bychom asi jen těžko označili za modelovou ukázkou modality epistémické. Imperativy a deklarativy se nám tak při vzájemném srovnání jeví spíše jako protikladné*" (str. 25). Naopak, domnívám se, že oba mody skutečně jsou nepříznakovými zástupci, každý má ve své kategorii příznak rovný nule: zatímco imperativ se prosadil jako eminentní kategorie vyjádření vůle (pak tedy implicitně "pracuj!" = "chci, abys pracoval"), deklarativ je nepříznakovým řešením epistémické modality, ovšem opět nepříznakové (pak tedy implicitně "Juan trabaja" – "Sé/veo que Juan trabaja") – případně by se dalo uvažovat jako o nepříznakové evidencialitě.

3. Na str. 28 autorka zmiňuje "sporné zařazení evaluativů do deontické modalit" a na str. 20 sporný statut evidenciálu v rámci španělského systému. Je to zajímavá otázka a velice bych ocenila, kdyby toto mohla autorka rozvést podrobněji, příp. navrhnout vlastní řešení, zařazení, atp.

4. Pro ověření teoretických postulátů se rozhodla autorka využít dat, která nabízejí korpusy. Je si vědoma všech nevýhod práce s nimi, přičemž za hlavní úskalí považuje analýzu jazykového materiálu, neboť "je téměř vždy do jisté míry subjektivní [...]" (str. 13). S tím nelze než souhlasit, nicméně mnohem větší úskalí bych spatřovala ve volbě typu korpusu, konkrétně InterCorpu, a sice ve vztahu k očekávaným výsledkům. Autorka sama přiznává omezenost (považuje ho za "omezený", str. 13); přesto bych se obávala, že početně omezené nálezy by nemusely vždy vést k podloženým závěrům, podobně bych se obávala určité nereprezentativnosti vzorku (míním tím žánr – krásnou literaturu). Možná bych v tomto ohledu očekávala podrobnější úvahu o tom, jaká jsou očekávání – a případná zkreslení – od tohoto korpusu. Další velké úskalí bych viděla v tom, že v případě paralelních korpusů musíme počítat s tím, že – hyperbolicky řečeno – jsme vydáni všanc překladatelovým interpretacím, což nemusí vést k "nalezení systémových protějšků zkoumaných konstrukcí", jak si od toho autorka slibuje, ač s vědomím problémů "translatologické povahy" (str. 14).

5. Poctivá snaha autorky o přesné vyjadřování a hledání výstižných a nezatížených termínů ji občas svádí ke kategorickému odsouzení zavedených termínů. Například u objasnění kategorie a termínu "probabilitiv" uvádí, že "epistémické futurum se nám jeví jako zavádějící" (str. 31). Rozumím samozřejmě (a přijímám) argumentaci ve prospěch "probabilitivu", nicméně onen termín neshledávám zavádějícím, už z toho prostého důvodu, že lze z něj tušit jeho motivaci, totiž pojmenování funkce, kterou na sebe přebírá jisté morfologické paradigma (tedy: "tvary futura vstupující do funkce vyjadřování určitého stupně epistémické modalit").

6. Podle jakého modelu by autorka vysvětlila používání modu ve výpovědích *Acepto que mi hijo es alcohólico* / *Acepto que mi hijo sea alcohólico*?

7. V kapitole 2, kde se pojednává o vztahu MVR a MVP, rozřazuje autorka modalizátory do zmíněné osy, přičemž modalizátory jsou míněna lexikální vyjádření jak ve formě větných adverbii (*posible*), tak ve formě nadřazených vět (*es posible que...*). Počítá autorka s možným odlišným statusem a z ní vyplývajícím "síle" těchto operátorů? Domnívám se, že použití kongruenčního subjuntivu na úrovni větné a na úrovni souvětí je odlišné v tom, že druhý typ vykazuje "těsnější" či "vázanější" vztah, protože jakmile se dostáváme do roviny subordinace, vztahy mezi tzv. operátorem a podřazeným úsekem dosahují jiného stupně gramatikalizovanosti a obecně nedisponují opcionalitou, srov. *Posiblemente viene/venga* vs. *Es posible que *viene/venga*. Možná že i výsledky u modalizátoru *puede (ser) que* mohou být ovlivněny vnímáním této struktury jako větné.

8. Zohledňovala nějak autorka odlišné preference v modu u slovesa *saber* v souvislosti na čase? Mám tím na mysli rozdíl ve volbě modu mezi *no sé que...* vs. *no sabía que...*

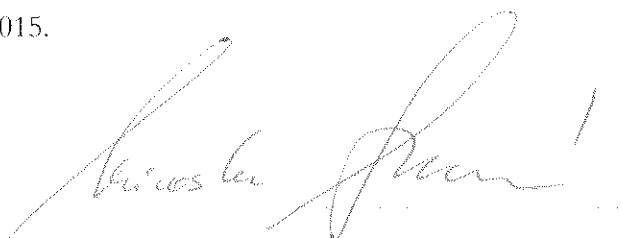
9. Co se týče negace, autorka ji nepovažuje za zvláštní typ modalit a přisuzuje ji pozici *periferního prostředku modalit*, díky čemuž "má schopnost posilovat modální význam potenciální" (str. 99). Domnívám

se, že negace má přeci jenom poněkud výsadnější postavení, jak si často všimají lingvisté či logikové, ostatně i typologická data ukazují na určitou prominenci kategorie negace (např. zdánlivě s tím nesouvisející volba vidu *jdí tam* ale *nechod' tam*). Pokud přijmeme jistou "relevanci" či "prominenci" této kategorie, můžeme některá chování v konstrukcích s negací objasnit pomocí gramatikalizace, tedy snahy mluvčích o paradigmaticizaci určitých typů -- viz např. *no dudo (de) que* + subjuntiv. Také bych neodmítala bych vysvětlení logické kontradikce u *no creo que* (viz "žádná z těchto konstatování neodpovídají na otázku, proč právě negace umožňuje uplatnění subjuntivu například po *creo que*" na str. 92).

10. Úplně poslední poznámku mám ke grafickému zpracování: působí na mě poněkud rušivě označování tabulek a obrázku pod obrázkem.

Závěrem bych chtěla pouze konstatovat, že zvolené téma je obtížné, neboť vyžaduje nadstandardní vhléd do problematiky, a že se ho autorka zhostila se ctí. Pohybuje se suverénně v teoretických konceptech a kriticky pracuje s jazykovým materiálem tak, aby bylo možné ověřit stanovené hypotézy. Domnívám se, že tímto Dana Kratochvílová prokázala schopnost vědeckého přístupu, a že její disertační práce představuje značný přínos nejen v oblasti romanistiky, ale také v oblasti obecné lingvistiky. S uvážením všeho výše řečeného a s vědomím plné zodpovědnosti práci Dany Kratochvílové plně doporučuji k obhajobě jako podklad pro získání titulu Ph.D.

V Českých Budějovicích, dne 2. ledna 2015.

Mgr. Miroslava Aurová, PhD.
Ústav romanistiky Filozofické fakulty
Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích